

FYLKESMANNEN I SØR - TRØNDELAG

MILJØVERNAVDDELINGEN

RAPPORT

4-1984

LANDBRUKSKONTROLLEN 1984

FAGGRUPPE:

- FISK
- KART OG DATA
- NATURVERN, FRILUFTSLIV
- VANN, AVLØP, RENOVASJON
- VILT

TRONDHEIM

FORORD

I medhold av forurensningsloven er det gitt forskrifter om silopressaft og forskrifter om lagring og spredning av husdyrgjødsel. Fylkesmannen fører tilsyn med at forskriftene følges. Etter at fylkesmannen fikk egen miljøvernavdeling den 1.sept. 1982, har kontrollarbeidet blitt utført her.

Ansvarlig for gjennomføringen av landbrukskontrollen er Poul Byskov, som vikarierer for avd.ing. Tor Northug (1 års permisjon). Sommeren 1984 ble det engasjert to silokontrollører til feltarbeidet: Tore Bjørnhet og Trond Skotvold. Sistnevnte deltok også i fjorårets landbrukskontroll og hans erfaring har vært til stor hjelp for meg i gjennomføring av feltarbeidet.

Kontrollene er utført i samarbeid med landbruksmyndighetene. Miljøvernavdelingen vil rette en takk til landbrukskontorene som har stilt personell disponibelt i forbindelse med kontroll i kommunen. Vår takk også til fylkeslandbrukskontoret i Sør-Trøndelag for godt samarbeid.

Trondheim, 1984-11-22.

Poul Byskov.
Poul Byskov

	Side
1. INNLEDNING	3
2. SØKNADER OM UTSETTELSE OG DISPENSASJONER	3
3. KLAGER OVER FORURENSNING	3
4. LANDBRUKSKONTROLLEN SOMMEREN 1984	4
4.1 Valg av områder	4
4.2 Resultater	5
4.3 Etterkontroll av pålegg gitt i 1983	6
4.4 Status for landbrukskontrollen i Sør-Trøndelag	7
5. FINANSIERINGSORDNINGER	7
5.1 Skattefrie fondsavsetninger	7
5.2 Direkte utgiftsføring	7
5.3 Lån og tilskudd	8
6. EDB-REGISTRERING	8
6.1 Bakgrunn	8
6.2 Beskrivelse av systemet	8
6.3 Nytte av systemet	9
7. FRAMTIDIG ORGANISERING AV LANDBRUKSKONTROLLEN	10
7.1 Årlige silokontroller	10
7.2 Holdningsskapende virksomhet	11
7.3 Opplegg for egenkontroll	11
8. HANDLINGSPLAN MOT LANDBRUKSFORURENSNINGER	12
8.1 Punktutslipp	12
8.2 Arealavrenning	12
8.3 Informasjon	13

1. INNLEDNING

Landbrukskontrollen i 1984 ble gjennomført etter de samme prinsipper som året før (se RAPPORT VAR-2/84). Ved kontoret ble det i silosesongen ansatt 2 personer foruten avd.ingeniøren og alle 3 har utført feltarbeidet.

På vårparten ble det behandlet en del søknader om utsettelse og dispensasjoner fra pålegg gitt tidligere.

Foruten den planlagte silokontroll er det i år behandlet mange klagesaker med relasjon til landbruksforurensninger.

Videre er det foretatt enkle vassdragsregistreringer i en rekke små og mellomstore elver i fylket.

Endelig er det nye EDB-systemet for lagring av registreringsopplysninger ved silokontrollen tatt i bruk.

2. SØKNADER OM UTSETTELSE OG DISPENSASJONER

I løpet av vårparten innløp det relativt mange (~ 20) søknader om utsettelse/dispensasjon for pålegg gitt året før. Når det gjelder oppsamlingsanlegg for silopressaft har de fleste søknader vært dårlig eller ikke begrunnet. Dette er årsaken til at det i flere tilfelle er gitt pålegg om midlertidige løsninger for å hindre avrenning av silopressaft. Sammen med det faktum at silopressaft representerer konsentrerte og støtvide forurensninger bør det i fremtiden ikke gis utsettelse på denne type utbedringer.

Når det gjelder utsettelse for utbedring av gjødselkjellere var de aller fleste begrunnet i fulle kjellere om våren slik at sen byggestart ikke gjorde det mulig å overholde tidsfristen (juni). I år har vi tatt konsekvensen av dette ved å innføre to tidsfrister for påleggene:

- 1. siloslått for utbedring av oppsamlingsanlegg silopressaft.
- 1. oktober for utbedring av gjødselkjellere.

Et annet problem med søknad om utsettelse har vært at de for en stor del er ankommet rett før fristen utløper. Derfor er det i årets påleggsbrev spesielt fremhevet at gårdbrukeren må kontakte landbruksmyndighetene snarest slik at planlegging kan foretas i god tid.

3. KLAGER OVER FORURENSNING

Det er innkommet og behandlet i alt 24 klager over forurensning fra landbruk. Klagen kommer fra ulike hold (enkeltpersoner, teknisk etat, landbruksmyndigheter) og de har nesten alle vært velbegrunnet. De fleste saker gjelder forurensning som sjenerer naboeiendom på forskjellig måte.

Det ble klaget over 2 tilfeller av forurensning av drikkevannskilder.

Av større vassdrag er det innkommet melding om forurensning i Liavatnet i Bjugn kommune. Dette vannet er sterkt eutrofiert og bør medtas i kontrollområder for landbrukskontrollen i 1985.

4. LANDBRUKSKONTROLLEN SOMMEREN 1984

4.1 Valg av område

Valg av områder er foretatt etter flere kriterier, bl.a. Landbruksdepartementets liste over prioriterte vassdrag.

TABELL 1. PRIORITERTE VASSDRAG I SØR-TRØNDELAG

Vassdrag	Kommune
Selbusjøen	Selbu
Svorkesjøen, Gaustadvatn	Melhus
Ånøya	Melhus
Laugen	Skaun
Rovatn	Hemne
Hittersjøen	Røros
Barsetvatnet	Bjugn
Jonsvatnet	Trondheim
Malmsjøen	Skaun
Hostonvatnet	Orkdal/Meldal
Gangåsvatnet	Orkdal
Skaugavassdraget	Rissa
Bottenvatnet	Rissa
Storvatnet	Åfjord
Stordalsvassdraget	Åfjord
Øvre Malvik	Malvik

Denne liste ble opprinnelig utarbeidet ut fra den forutsetning at innsjøer vil være mest følsomme for forurensningsbelastninger. Listen omfatter ikke en rekke forurensede vassdrag, der landbruksaktiviteten både er stor og hovedårsak til forurensning. Derfor har vi gått ut over listen og tatt med en rekke elver i tillegg. En oversikt over kontrollområder i 1984 fremgår av tabell 2 og 3.

Det er tatt sikte på å gjøre kontrollarbeidet ferdig i en del av de prioriterte områder. I følgende vassdrag er alle gårdsbruk 1. gangskontrollert:

- Rovatnet
- Barsetvatnet
- Jonsvatnet
- Hostonvatnet
- Ringavatnet
- Lena
- Ila
- Stavila
- Børselva

Videre er kontrollarbeidet gjennomført på ca. halvparten av brukene i følgende områder:

- Skauga
- Botnen
- Stordalsvassdraget

De 2 sistnevnte bør gjøres ferdig i 1985.

Listen over prioriterte vassdrag må omarbeides i 1985. De

ferdigkontrollerte områder går ut og nye vassdrag bør medtas etter følgende kriterier:

- Konflikt med andre brukerinteresser (f.eks. drikkevann, fiske)
- Omfang av forurensning i vassdrag
- Omfang av landbruksintensitet i vassdragets nedbørsfelt.

4.2 Resultater

Årets landbrukskontroll er gjennomført med samme bemanning som i fjor, dvs. tre personer har vært i felten i silosesongen (avd.ing. + 2 silokontrollører).

Omfanget av kontrollarbeidet ligger på 278 nykontroller og 122 etterkontroller av bruk, som fikk pålegg i 1983. I tabell 2 er vist en oversikt over årets kontrollarbeide i 11 vassdrag. M.h.t. reaksjonsformen, se avsnitt 7.1.

TABELL 2. NYKONTROLLER OG PÅLEGG 1984

Kommune	Vassdrag	Antall kontrollerte bruk	Antall pålegg	
			Forenklet pålegg	Påleggsbrev
AGDENES	Lena	13	1	5
HEMNE	Rovatnet	24	10	7
M. GAULDAL	Ila	24	9	14
- "	Stavila	86	14	38
OPPDAL	Driva	24	5	6
RISSA	Botten	19	8	9
- "	Skauga	51	19	20
- "	Sørfjorden	6	1	4
SKAUN	Vigda	10	3	4
TRONDHEIM	Ristanelva	17	3	7
SELBU	Selbusjøen	4	0	4
SUM		278	73	118

Resultatene viser følgende fordeling:

- 32% av brukene var i orden.
- 26% hadde mindre feil og fikk forenklet pålegg.
- 42% hadde større feil og fikk påleggsbrev m/ varsel om forurensningsgebyr.

Dette gir en samlet feilmengde på 68% og dette er litt høyere enn fjorårets påleggsprosent. De ulike feiltyper kan rangeres etter hyppighet slik:

Tekniske årsaker:

Drift av anlegg:

- Gjødseport utett
- Utette vegger i gjødsekkjeller
- Utett oppsamlingstank for silosaft
- Sluk ved gjødseport
- Utette siloer
- Pressaftpumpe ikke montert
- Oppsamlingstank renner over
- Søl under gjødsetømming

Når det gjelder den enkelte gårdbrukers holdning til fylkesmannens kontrollarbeide er den meget forskjellig i distriktene. I vassdrag med klare interessemotsetninger (f.eks. drikkevannsforsyning og fiskeinteresser mot resipientbruk) møter vi ofte forståelse for kontrollarbeidet og de påleggene som ilegges. I vassdrag uten slike interessekonflikter kan man derimot oppleve en mere negativ holdning til nødvendigheten av å begrense vannforurensning.

Av områder med markert positiv innstilling til kontrollarbeidet vil vi fremheve Jonsvatnet (Trondheim), Rovatnet (Hemne) og Skauga (Rissa).

4.3 Etterkontroll av pålegg gitt i 1983

Av de 184 bruk som fikk pålegg om utbedringsarbeider i 1983 ble 127 etterkontrollert i år. Av disse ble 119 funnet i orden og 8 fikk nytt påleggsbrev med krav om ytterligere utbedringer. Forurensningsgebyr ble ikke innkrevd i noen tilfeller.

Etterkontrollarbeidet har vært noe tidskrevende ettersom det har vært nødvendig med flere besøk på noen bruk for å få ferd i utbedringene. En oversikt over etterkontrollarbeidet er vist i det følgende.

TABELL 3. ETTERKONTROLLER OG REAKSJONER 1984

Kommune	Vassdrag	Antall etterkontroller	Reaksjoner	
			Nytt påleggsbrev	Innkrevning forurensn.gebyr
AGDENES	Lena	9	0	0
BJUGN	Røstad kanal	4	0	0
ØRLAND	-"-	12	0	0
HEMNE	Rovatnet	3	0	0
MELDAL	Ringavatnet	8	0	0
OPPDAL	Driva	15	0	0
ORKDAL	Hoston	7	0	0
RISSA	Botten	14	1	0
SKAUN	Børselva	24	1	0
-"-	Vigda	1	0	0
TRONDHEIM	Ristanelva	7	1	0
-"-	Div. bekker	7	1	0
-"-	Jonsvatnet	4	1	0
ÅFJORD	Stordalsvassd	11	2	0
SELBU	Selbusjøen	1	1	0
SUM		127	8	0

4.4 Status for landbrukskontrollen i Sør-Trøndelag

Landbrukskontrollen har vært gjennomført etter den nåværende organisasjonsmodell i 3 sesonger siden 1982. I den periode er i alt 738 bruk kontrollert.

Statistisk Årbok for 1984 (tabell 137) oppgir antallet av bruk med storfe i Sør-Trøndelag til 4.146 enheter. Dette betyr at mindre enn 20% er kontrollert inntil nå. Flesteparten gjenstår fremdeles og med den nåværende fremdrift (ca. 300 kontroller pr. år) vil det ta over 12 år å gjennomføre kontroll av hele fylket.

5. FINANSIERINGSORDNINGER

5.1 Skattefrie fondsavsetninger

Skatteyttere som utbedrer og utvider sine gjødsellagre og utbedrer sine siloer slik at disse henholdsvis tilfredsstiller kravene i forskrifter om lagring og spredning av husdyrgjødsel og i forskrifter om silopressaft, vil kunne benytte skattefrie fondsavsetninger til investering i avskrivbare driftsmidler, jfr. skattelovens § 44 A.

Søknad om frigivelse av avsetningene sendes fylkesmannen.

I følgende tilfelle kan frigivelse påregnes:

1. Utvidelse av lagerkapasiteten for husdyrgjødsel til den lagringstid som er nødvendig i vedkommende distrikt, (dersom dette skjer i tilknytning til en økning av buskapen, skal det tas hensyn til dette ved en prosentvis fordeling av kostnadene).
2. Utbedring av eksisterende gjødsellager.
3. Bygging av permanente oppsamlingsanlegg for silopressaft.
4. Tiltak for å hindre lekkasjer fra siloanlegget.
5. Bygges ny silo til erstatning for gammel, kan det frigis et beløp tilsvarende den investering som måtte foretas ved utbedring av den gamle siloen.
6. Teknisk utstyr for spredning av gjødsel og silopressaft.

Når søknaden er ferdigbehandlet fra fylkesmannens side, sendes avgjørelsen til vedkommende ligningssjef. Søkeren skal underrettes om avgjørelsen.

5.2 Direkte utgiftsføring

På visse vilkår kan det også gis adgang til direkte utgiftsføring av investeringer som foretas til forskriftene om lagring og spredning av husdyrgjødsel og om silopressaft. Ordningen kan ikke nyttes til den del av investeringene som er finansiert ved tilskudd fra det offentlige.

5.3 Lån og tilskudd

Fra og med budsjettåret 1980 er det etablert en særskilt finansieringsordning for utbedring av gjødsellagre.

Det kan søkes lån i Statens landbruksbank og tilskudd av landbrukets utbyggingsfond til utbedring av husdyrgjødsellagre som foretas for å hindre skadelig vannforurensning. Tilskudd gis med 25% av investeringenes størrelse (tilskuddsgrunnlaget), mens lån kan gis med inntil 35% av investeringenes størrelse.

Midlene er begrenset og de skal fortrinnsvis fordeles etter listen over prioriterte vassdrag (se tabell 1). Finansieringsbistand kan imidlertid også gis i enkelttilfeller utenom prioriterte områder når spesielt alvorlige forurensningsproblemer foreligger.

Det er et problem at tilskuddsmidlene til utbedring av gjødselkjellere i Sør-Trøndelag (1.3 mill pr. år) ikke rekker til mere enn 60 bruk. Dette utgjør ca. halvparten av de som fikk pålegg. Fylkeslandbrukskontoret er arbeidsmessig i stand til å foreta flere planleggingsoppgaver, men er avskåret fra dette p.g.a. manglende bevilgninger.

Vi har påpekt dette misforhold flere ganger overfor departementet og det er håp om at rammen vil bli økt i forbindelse med den nye handlingsplan (se avsnitt 8).

6. EDB-REGISTRERING

6.1 Bakgrunn

Ved landbrukskontrollen registreres en mengde opplysninger om hvert enkelt bruk bl.a. omfang av forurensning, brukets størrelse, bygningstekniske detaljer og kloakkeringsforhold. Opplysninger noteres på et KONTROLLSKJEMA.

De gårdsbruk som forurenser får et påbud om å gjennomføre ubedringsarbeider for å stoppe forurensningen. Fylkesmannen sender et PÅLEGGSBREV til gårdbrukeren om dette.

Kontrollskjemaer og påleggsbrev er samlet i et arkivsystem, som er inndelt etter kommune og vassdrag (resipient). Med en samlet mengde på ca. 4.000 bruk i fylket kan et slikt arkiv etterhvert bli stort og uhåndterlig.

Dette er bakgrunnen for at Miljøverndepartementet har utviklet et EDB-system til bruk ved landbrukskontrollen i alle landets fylker. Systemet er tatt i bruk av oss etter sommerens kontrollarbeide, og vi har valgt å legge inn data fra og med landbrukskontrollen 1983.

6.2 Beskrivelse av systemet

EDB-programmet er et system for lagring og enkel behandling av opplysninger innsamlet ved de årlige landbrukskontroller. Innskriving foretas ved å overføre data fra de nevnte kontrollskjemaer og påleggsbrev til EDB-programmet. Systemet betjenes on-line, dvs. at all innskriving til EDB-maskinen foregår direkte ved dataskjerm og terminal.

EDB-systemet er bygget opp som et arkiv med en rekke REGISTRE. Et register er en lagerplass for en bestemt type opplysninger, f.eks. navn og adresse på alle gårdbrukere i fylket. Hvert gårdsbruk opptar en post i registeret. Opplysningene for et gårdsbruk legges inn på flere ulike registre, dvs. de lagres forskjellige steder i arkivet. I tabell 4 er vist en oversikt over EDB-programmets 9 registre og om hvilken type opplysninger som lagres i hvert register.

TABELL 4. OVERSIKT OVER REGISTRE OG DERES INNHOLD

1. GÅRDS- OG BRUKS-REGISTER	Kommune, Gårds- og Bruksnummer, Eier, Adresse, Vassdrag.
2. KONTROLLREGISTER	Kontrolldato, Kontrollør, Påvisning av forurensning, Reaksjonsform osv.
3. MANGELREGISTER	Årsak til forurensning.
4. PÅLEGGREGISTER	Tekst i påleggsbrev til gårdbruker.
5. ANLEGGREGISTER	Bygningstekniske detaljer for silo og oppsamlingsanlegg for silopressaft.
6. GJØDSELREGISTER	Påvisning av gjødselutslipp, Dreneringsforhold rundt bygning, Melkeromsavløp, Pelsdyrfarm.
7. LAGERREGISTER side 1.	Bygningstekniske detaljer for gjødselkjeller, Lagervolum, Tømme- og spredemetode.
-"- side 2.	Besetningens størrelse. Programmet beregner nødvendig volumbehov for 8 mndr. inneforingsperiode.
8. TEKSTREGISTER	Forhåndsvalgte koder/tekster (velges fritt).
9. ØKONOMIREGISTER	Kostnader ved utbedring av gjødselkjeller. Tilskudd, lån og frigitte fondsmidler.

6.3 Nytte av systemet

Nytten av systemet er først og fremst at det gir en rask søking i en stor datamengde. Inngangen er kommune, navn på eier, gårds- og bruksnummer.

Dernest er systemet ferdigprogramert til å skrive ut påleggsbrev med utgangspunkt i teksten i påleggsregisteret.

Endelig kan man få ut oversikter med utgangspunkt i hele datamaterialet. Eksempler på oversikter er:

- Antall kontrollerte bruk et år
- Antall kontrollerte bruk som har fått påleggsbrev
- Samlet silovolum på kontrollerte bruk
- Årsaker til forurensning fordelt på feiltype osv.

Erfaringer med bruk av EDB-systemet vil bli tatt opp i eget notat.

7. FREMTIDIG ORGANISERING AV LANDBRUKSKONTROLLEN

7.1 Årlige silokontroll

For at kontrollvirksomheten skal bli troverdig bør alle påleggene følges opp med etterkontroll innen en 2-årsperiode. Til nå har dette ikke blitt gjennomført konsekvent på grunnlag av flere forhold:

- Stor geografisk spredning av kontrollområdene, slik at områder med få etterkontroller ofte blir nedprioritert og ikke etterkontrolleres.
- Etterkontrollene foretas hovedsakelig av avd.ing., som derved får et stort arbeide bare med denne del av landbrukskontrollen. De siste tre årene har ca. 60% av de kontrollerte bruk fått pålegg, slik at omfanget av etterkontrollarbeidet utgjør en vesentlig del av feltarbeidet, når det foretas ca. 300 nykontroller pr. år.

I fremtiden bør nykontrollene derfor foretas i færre og større områder, slik at senere etterkontroller kan gjøres mere rasjonell. Dette gir også bedre mulighet til å benytte de korttidsansatte kontrollører i etterkontrollarbeidet (f.eks. siste uke i tilsetningsperioden).

Hvis en slik omlegging gir for stor arbeidsbelastning på Landbrukskontoret i noen kommuner kan dette avhjelpes ved å ta nykontroller annet hvert år i disse.

Ved silokontrollen benyttes følgende reaksjonsformer:

- 0 - ingen
- 1 - forenklet pålegg
- 2 - påleggsbrev med varsel om forurensningsgebyr
- 3 - innkreving av forurensningsgebyr + nytt påleggsbrev

Reaksjon 0 benyttes der det ikke er noe vesentlig å utsette på anlegget.

Reaksjon 1 benyttes i de tilfeller, der pålagte utbedringer kan gjennomføres av brukeren selv uten at han trenger teknisk/økonomisk assistanse fra landbruksmyndighetene. Forenklet pålegg utstedes av silokontrolløren på stedet.

Reaksjon 2 benyttes i følgende tilfeller:

- Når utbedringsarbeidet vil bli så omfattende at brukeren må ha teknisk/økonomisk hjelp til å gjennomføre pålegget. I påleggsbrevet oppfordres han å søke hjelp på landbrukskontoret i kommunen.
- Når omfanget av forurensning er stort og årsaken er dårlig drift av anlegget.

Reaksjon 3 benyttes når reaksjon 2 ikke fører fram.

7.2 Holdningsskapende virksomhet

Fylkesmannens kontrollfunksjon vil aldri bli et effektivt overvåkingssystem alene gjennom den årlige silokontrollen. Når feltarbeidet omfatter 300 kontroller pr. år av en total masse på 4146 bruk betyr det at hvert gårdsbruk vil bli kontrollert ca. hvert 12. år. Derfor er det også viktig hva som skjer i den mellomliggende periode, og her er man i høy grad avhengig av den enkelte brukers innstilling til problemene. På lengre sikt er den holdningsskapende virksomhet trolig like viktig som selve kontrollfunksjonene.

Silokontrollørene må derfor bruke en god del av tiden til å motivere for bedre oppsamling av forurensningsutslipp. Følgende punkter må framheves:

- Forurensningsloven og forskriftene for silo/gjødselhåndtering.
- Forurensningssituasjonen i det aktuelle vassdrag.
- Brukerkonflikter i vassdraget:
(vannforsyning, fiske, friluftsliv).
- Forskriftsmessig spredning gir gjødseleffekt og dermed redusert bruk av kunstgjødsel.
- Tette lagre gir bedre arbeidsforhold for gårdbrukeren og mer rasjonell drift.
- Hindring av regnvannstilførsel til portområde gir bedre kjøreforhold ved gjødselspredning.
- Forslag til løsninger diskuteres slik at gårdbrukeren får en konkret anvisning på hvordan han kan løse problemet.
- Henvielse til landbruksmyndighetene for råd og veiledning ved valg av tekniske løsninger.
- Opplysninger om finansieringsmuligheter.

7.3 Opplegg for egenkontroll

Med det omtalte forhold mellom årlig kontrollkapasitet og totalt antall gårdsbruk med husdyr bør man overveie om det finnes andre muligheter for kontroll i et vassdrag - en eller annen form for egenkontroll.

En mulighet er å danne et interesselag for vassdraget med representanter for ulike interessegrupper (f.eks. gårdbrukere, fiskeforeninger, friluftsliv, landbrukskontor, teknisk etat osv.). Interesselaget kunne f.eks. organiseres med en eller flere kontaktpersoner, som tar imot meldinger om forurensningsutslipp til vassdraget. I første omgang undersøker da kontaktpersonene hvor utslippet kommer fra og kontakter forurenseren for om mulig selv å få stoppet det. Hvis ikke denne framgangsmåten fører fram kontaktes fylkesmannens kontor, som da overtar saken.

En slik løsning bør utprøves i et vassdrag med klare interesse-motsetninger (f.eks. jordbruk/sportsfiske). Av hensyn til arbeidsomfang, bør man i første omgang velge et vassdrag, der det allerede er foretatt en landbrukskontroll i området. Derved blir det både lettere for gårdbrukerne å forstå/godta en slik ordning, samtidig som det blir lettere for fylkesmannens kontor å gripe inn i konflikter (f.eks. telefonisk), når det foreligger en oversikt over registreringsdata for hvert gårdsbruk i området.

I Sør-Trøndelag er det tre elver som peker seg ut til en slik forsøksordning:

- Vigda
- Skauva (ikke ferdigkontrollert ennå)
- Stordalavassdraget

9. HANDLINGSPLAN MOT LANDBRUKSFORURENSNINGER

Landbruks- og Miljøverndepartementet vil i framtiden prioritere innsatsen mot forureningsutslipp fra landbruket. Forureningskildene kan deles i arealavrenning fra dyrket mark og punktutslipp/lekkasje fra husdyrgjødsellager, silo- og halmlutingsanlegg.

I samarbeide med Statens forurensningstilsyn har de to departementer utarbeidet en handlingsplan for å redusere forureningsutførelsen til vann fra landbruket. I det følgende vil vi gi en beskrivelse av de 3 hovedelementene i planen:

9.1 Punktutslipp

Virkemidler for å bedre kontrollen med punktutslipp vil være nye retningslinjer for håndhevelsen av gjeldende regelverk og nye forskrifter. Videre er det aktuelt å se nærmere på de økonomiske støtteordninger for gårdbrukere som skal gjennomføre kapital-krevende miljøtiltak.

1. Effektivisering av kontrollarbeidet.
 - Retningslinjer for fylkesmannens kontroll med punktutslipp vil bli utarbeidet.
 - Opplæring av kontrollører i fylkene.
2. Bedre økonomiske virkemidler for forureningsbegrensende tiltak.
 - Eksisterende støtteordninger til miljøverninvesteringer vil bli tatt opp til ny vurdering med sikte på å bedre de økonomiske virkemidlene for å motivere bonden til å gjennomføre forureningsbegrensende tiltak.
 - Det vil bli vurdert om deler av produksjonstilskuddet kan nektes utbetalt dersom ikke siloanlegget blir tilfredsstillende drevet og vedlikeholdt.
3. Tekniske retningslinjer m.m.
 - Arbeidet med tekniske retningslinjer, generell beskrivelse for byggearbeider og andre byggeanvisninger for både silo- og gjødselanlegg skal videreføres.
4. Ny forskrift om halmlutingsanlegg vil bli utarbeidet.

9.2 Arealavrenning

Avrenning fra dyrket mark og bakkeplanerte områder skal søkes begrenset ved bl.a. presisering og/eller endring av gjeldende forskrifter, anvisninger og normer. Nye tiltak vil bli utprøvet og virkningen på forureningsutførelsen til vannforekomster skal registreres.

1. Bakkeplanering
 - Anvisningene for utførelse av bakkeplaneringsarbeider skal gjennomgås for å gi en best mulig beskrivelse og illustrasjon av ulike løsninger og av de arbeider som skal utføres.

- Informasjon til entreprenører og gårdbrukere om nødvendige erosjonshindrende tiltak.
 - Bedret veiledning og styrket kontroll i forbindelse med planeringsarbeider.
2. Spredning av husdyrgjødsel
- Gjeldende forskrift om spredning og lagring av husdyrgjødsel presiseres nærmere med hensyn til vinterspredning av gjødsel.
 - Kontroll med vinterspredning skal intensiveres.
3. Utprøving av nye tiltak mot arealavrenning i 4 representative prøveområder (Forskningsprosjekt).
- Utprøving av tiltak vil gi erfaring om kostnader, praktisk gjennomførbarhet og virkningen på vannforekomsten. Dette vil igjen være viktig for å gi opplysninger om bedriftsøkonomiske og samfunnsøkonomiske konsekvenser og som ledd i motiveringen av den enkelte gårdbruker.
 - Den endelige utformingen av prosjektet vil skje på bakgrunn av en prosjektplan utarbeidet av Statens forurensningstilsyn.
 - 4 personer vil bli engasjert og på fulltid være knyttet til og være hovedansvarlig for de 4 prøveområdene.
 - Det er engasjert en prosjektleder som daglig leder for utprøvningsprosjektet og samordningen av arbeidet ute i prøveområdene.

Kostnadene i forbindelse med gjennomføring av arealavrenningsdelen av handlingsplanen er anslått til omlag 10-12 mill. kroner fram til 1988.

8.3 Informasjon

Informasjon om landbruksforurensninger vil bli rettet til gårdbrukere, lokale landbruksmyndigheter, landbruksskoler, politikere og andre.

1. Informasjon knyttet til de utvalgte områdene for utprøving av tiltak mot arealavrenning.
 - Generell bløst om prosjektet.
 - Informasjonskampanje med løpende informasjon om tiltak, erfaringer og resultater.
 - Informasjonskampanjen styres sentralt og lokale utvalg for informasjon vedrørende de lokale prøveområdene vil bli opprettet.
 - Informasjonsleder vil bli engasjert og knyttet til prosjektet sentralt (GEFO).
2. Andre informasjonstiltak.
 - Undervisningsopplegg til bruk i landbrukets fagskoler vil bli utarbeidet.
 - Informasjon til planleggere og entreprenører om bakkeplanering.
 - Økt informasjon og varsling i forbindelse med den årlige kontroll med landbruksforurensninger som utføres av fylkesmannen.

- Informasjons- og motivasjonskampanje rettet mot gårdbrukere. Spesiell vekt på praktisk rettede opplysninger og konkrete eksempler som bøndene vil ha direkte egeninteresse av.

Kostnadene i forbindelse med gjennomføring av informasjonsdelen av handlingsplanen er anslått til omlag 8-10 mill kroner fram til 1988.